

4.12.14

עמדת מרכז רקמן לעניין תזכיר החוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה (יישוב מוקדם של הסכסוך), התשע"ד - 2014

מרכז רקמן מבקש להפנות את תשומת לב המחוקקים כי על אף שתכליתו של תזכיר החוק הממשלתי להביא לצמצום ההתדיינות המשפטיות וקידום ישוב סכסוכים בהסכמה ובדרכי שלום הינה רצויה ונכונה, הצעת החוק הממשלתית, לאור המציאות המשפטית הקיימת, **טומנת בחובה פוטנציאל רב להרע את מצבן של נשים בישראל בכל הקשור להליכי גירושין.**

פוטנציאל הנזק של החוק הינו בכמה היבטים:

- תזכיר החוק הממשלתי **מפר את הסטטוס קוו הקיים בדיני משפחה.** תזכיר החוק מעניק לבית הדין הרבני סמכות ששמורה כיום רק לבית המשפט לענייני משפחה, הסמכות ליישב סכסוך. **הרחבת סמכותם של בתי הדין הרבנים, אשר מחילים דין מהותי שאינו שיווני כלפי נשים, פוגעת בנשים.** למעשה, תזכיר החוק משנה באופן עמוק את הדין הישראלי לפיו סמכות בית הדין הרבני בנושאים הנלווים לענייני נישואין וגירושין נקנית בהסכמת הצדדים או ע"י כריכה לתביעת גירושין. "מבחינה הכריכה" שגובשו בפסיקה ונועדו לבצר את סמכות בית המשפט לענייני משפחה בכך שלא בהינף כריכה תיסוג סמכותו, יתרוקנו מכל תוכן כתוצאה מיישומו של החוק.

- מאחר ונוסח הצעת תזכיר החוק אינו כולל מענה בסוגיית מרוץ הסמכויות, התוצאה הצפויה היא העתקת מרוץ הסמכויות משלב הגשת התובענה לשלב הגשת הבקשה ליישוב סכסוך. הגשת בקשה ליישוב סכסוך היא פשוטה יותר מתביעת גירושין ולכן בפועל התזכיר **מעניק הקלה משמעותית בתפיסת סמכות לערכאה הדתית.** העתקת מרוץ הסמכויות לשלב מוקדם יותר **צפויה לעורר התדיינות רבות סביב השאלה מי הקדים להגיש בקשה ליישוב סכסוך,** למי ניתנת עדיפות במצב בו הוגשה בקשה ליישוב סכסוך ל-2 ערכאות במקביל.

- היסוד החשוב ביותר בגישור הינו חירות הצדדים ושליטתם בהליך. הגינות ההליך ויושרתו מותנים בשיוויון כוחות בין הצדדים. ניהול גישור בצל איום כבד כי במידה וההליך יכשל הליכים משפטיים עתידיים יתנהלו בבית הדין הרבני אשר מחיל דין אשר במהותו לא שוויוני כלפי נשים פוגע פגיעה קשה בשוויון הכוחות בין בני הזוג, אשר מלכתחילה מוטה לטובתם של הגברים. **חירות הצדדים והגינות הליך הגישור מוטלות בספק רב במצב בו גישור מתנהל בצל איום.**

חששות לעניין מימוש החוק מבחינה מעשית:

- מודל הגישור המשותף הכולל עובד סוציאלי ומשפטן היכול להתמודד עם מכלול השאלות העלות ביישוב סכסוכי גירושין ובפרט שאלות רכושיות הינו המודל שיחידות הסיוע רואות בו כמודל הטוב ביותר ליישוב הסכסוך הכולל¹. בפועל אין כיום משפטיים ביחידות הסיוע ותזכיר החוק אינו כולל הכנסת משפטיים.

- היקף הגישורים הנעשים היום ביחידות הסיוע של כלל סכסוך הגירושין בין בני זוג הוא מצומצם ביחס להיקף המקרים הצפוי עם יישומו של החוק. חלק ניכר מההצלחה היום של יחידות הסיוע הינה בנושאי ילדים ונדרשת הרחבה משמעותית גם לעניין רוחב הגישורים.

- יחידות הסיוע בבתי הדין פועלות למעשה רק כשנה וקיים חשש כבד כי יכולת ההתמודדות שלהן עם היקף פניות רחב, בפרט לקיום הליכי גישור כוללניים ולא בהיבטים מצומצמים של הסכסוך, טרם הבשילה.

FOUNDERS

S. Daniel & Ewa Abraham
Joseph Alexander Foundation
Stephen Schwartz -
Brookdale Foundation Group
Aharon & Rachel Dahan
Charles Dimston
Jesselson Family
Mordecai & Monique Katz
Gershon & Carol Kekst
Rose & Louis Klosk Fund
Sisel Klurman
Don & Jane Stern Lebell
Evelyn Gruss Lipper
Bernard & Estelle Marcus
Dennis Mehiel
Jack & Gitta Nagel
Joyce Saffir
Irving & Helen Schneider
John & Marianne Slade
Abraham Spiegel
Jerome & Ellen Stern
Sigmund & Rose Strochlitz

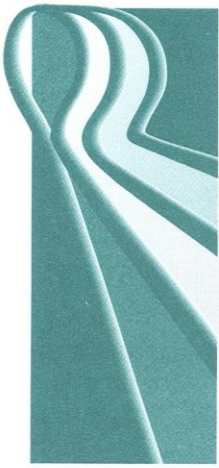

הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318895
פקס: 03-7360499

The Faculty of Law
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 972-3-5318895
Fax: 972-3-7360499

E-mail: rackman.center@mail.biu.ac.il
www.law.biu.ac.il/rackmancenter

¹ עבודת הדוקטורט של עו"ד הילה מלר, "ייחסי גומלין בין יחידות הסיוע לבין בתי המשפט לענייני משפחה – בין משפטי ל"טיפוליים"

עם זאת, גם אנו מצדדות במהלך שיאפשר קידום יישוב סכסוכי גירושין בדרכים לא-אדוורטריות, ומעוניינות להעניק להליך המהו"ת הזדמנות אמתית ליצירת שינוי בזירת הגירושין בישראל. נוכח כל זאת, לאור פוטנציאל הנזק הטמון בתזכיר החוק, אך בד בבד לאור הרצון לקדם יישוב סכסוכי גירושין בדרכי שלום אנו סבורות שבטרם ביצוע שינוי חקיקתי מהותי כל כך ובעל השלכות רחבות על ציבור המתגרשים בישראל **מוטלת על המחוקק אחריות לוודא שהשינוי אינו מרע משמעותית את מצבם של הנשים ושהתועלת הגלומה בו עולה על הנזק הפוטנציאלי**. הדרך הנכונה לפעול היא באמצעות הפעלת **תכנית ניסיונית ("פיילוט")** ביחידות הסיוע שלצד בתי המשפט לענייני משפחה, ללא צורך בזעזוע כולל של כל מערכת דיני המשפחה והפרת האיזון הקיים בין הערכאה האזרחית והדתית כיום. הפעלת פיילוט ביחידות הסיוע שלצד בתי המשפט לענייני משפחה תאפשר בדיקה של מידת האפקטיביות של המנגנון המוצע לחיוב של הליך אלטרנטיבי ליישוב סכסוך והכדאיות של החלת המנגנון על כלל הערכאות בהינתן הנזק הפוטנציאלי. יתרה מכך, כאמור לעיל, מדובר בהגדלת היקף הפעילות של יחידות הסיוע בסדרי גודל משמעותיים. הגדלה שכזו דורשת היערכות רחבת היקף ביחידות הסיוע. עוד נציין, שהשימוש בפיילוט לבדיקת אפקטיביות של מנגנון חדש בבתי המשפט לענייני משפחה בוצע כבר בעבר² במסגרת תקנות, ללא צורך בשינוי חקיקתי וגם כאשר הוכנסו פגישות מהו"ת חובה בבתי המשפט השלום הדבר נעשה בפיילוט.

FOUNDERS

- S. Daniel & Ewa Abraham
- Joseph Alexander Foundation
- Stephen Schwartz - Brookdale Foundation Group
- Aharon & Rachel Dahan
- Charles Dimston
- Jesselson Family
- Mordecai & Monique Katz
- Gershon & Carol Kekst
- Rose & Louis Klosk Fund
- Sisel Klurman
- Don & Jane Stern Lebell
- Evelyn Gruss Lipper
- Bernard & Estelle Marcus
- Dennis Mehiel
- Jack & Gitta Nagel
- Joyce Saffir
- Irving & Helen Schneider
- John & Marianne Slade
- Abraham Spiegel
- Jerome & Ellen Stern
- Sigmund & Rose Strochlitz

מספר הערות לגופו של תזכיר החוק:

- חייבת להיות אפשרות להגיש מראש בקשה לדון בפני ערכאה שיפוטית גם ללא קיום פגישת מהו"ת במקרים של אלימות במשפחה. אסור לחייב אישה שהינה קורבן אלימות לנהל גישור. פערי הכוחות במקרי אלימות בין בני הזוג הם כל כך גדולים שקשה מאוד לייחס הסכמה מדעת לאישה תחת איום של אלימות.
- **החוק צריך לתת פתרון שלם בהקשר של סעדים זמניים**. לא ניתן להסתמך על כך שהצדדים יגיעו להסכמה. סעיף 3(ו) לתזכיר מגביל את אפשרות הגשת הסעדים הזמנים לשמירת המצב הקיים. מדובר בהגדרה שלא ברור מה נכלל בה – האם מזונות זמניים ומשמורת זמנית אשר חשיבותם קריטית בסיטואציות של סכסוך חריף בין בני הזוג נכללים בהגדרה זו? יש לקחת בחשבון שהכרעות בנושאים אילו דורשות פירוט עובדתי ניכר היות והן כרוכות בפגיעה מהותית בזכויות בני הזוג (כדוגמת איסור יציאה מהארץ, עיקול חשבון בנק ועוד).
- החוק צריך להתייחס לאפשרות בה אחד הצדדים מסרב לשתף פעולה בהליך ואינו מגיע לפגישות אשר נקבעות ביחידות הסיוע. בפרט, כאשר מדובר בצד אשר הגיש את הבקשה ליישוב סכסוך. אין לאפשר למגיש הבקשה במקרה כזה ליהנות מיתרון דיוני של בחירת הערכאה השיפוטית.
- כאמור לעיל, החוק צריך להתייחס להוספה של עורך דין מגשר לצוות המנהל את הליך יישוב הסכסוך ביחידות הסיוע, מטעם יחידות הסיוע, שייסע במתן פתרונות משפטיים כאשר עולה הצורך ובניסוח משפטי של ההסכמה בין בני הזוג על מנת שהתהליך כולו יוכל להסתיים במסגרת יחידות הסיוע.

הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318895
פקס: 03-7360499

The Faculty of Law
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 972-3-5318895
Fax: 972-3-7360499

E-mail: rackman.center@mail.biu.ac.il
www.law.biu.ac.il/rackmancenter

מרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן, הפועל במסגרת הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן, נוסד בשנת 2001. מטרת המרכז להביא לביעור האפליה נגד נשים ולחזק את מעמדן בחברה הישראלית, באמצעות תרגום ידע ומחקר אקדמי לפעילות מעשית ויישומית. המרכז פועל לאור חזונו של הרב עמנואל רקמן לקידום זכויות הנשים בישראל ולהטבת מעמד האשה בדיני המשפחה ובהלכה היהודית.

² פיילוט לשיטת ילדים בהליכים משפטיים הנוגעים להם בבתי המשפט לענייני משפחה